PVG's

Muktangan English School & Jr. College, Pune - 9

Terminal Examination (2024-25)
Standard - IX

Subject - SANSKRIT (COMPOSITE) | **Marks - 40**
Date - 17-10-2024 | **Time - 8.00 a.m. to 10.00 a.m.**

प्रथमः विभागः - सुगमसंस्कृतम् (४)

प्र.१ (अ) चित्रं दृष्ट्वा नामानि लिखत। (५ तः ४) **(२)**

१ 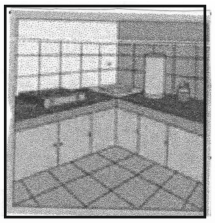

२ 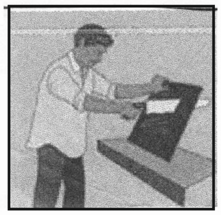

३

४ 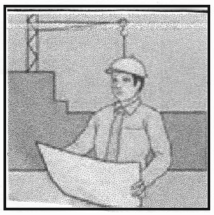

५ 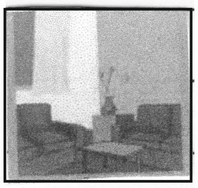

(आ) सङ्ख्या अक्षरैः अङ्कैः वा लिखत। (३ तः २) **(१)**

१) ६८ - .... २) अष्टपञ्चाशत् - .... ३) ८०- ....

(इ) अक्षरैः समयलेखनं कुरुत । (३ तः २) **(१)**

१) ६.५० २) १२.३० ३) ९.२०

द्वितीयः विभागः - गद्यम् (१५)

प्र.२ (अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

यद्यपि विश्पलायाः पादः भग्नः तथापि सा हतोत्साहा न जाता। चैतन्यमूर्तिः सा वीराङ्गना एव आसीत् । 'श्वः मया युद्धं करणीयम् एव' इति निश्चित्य सा पादं पुनः प्राप्तुम् ऐच्छत् । अतः सा निश्चलतया उपविश्य अश्विनीकुमारयोः ध्यानं कृतवती । तस्याः भक्तेः कारणात् अश्विनीकुमारौ लोहयुक्तं पादं योजयित्वा तां यथापूर्वं कृतवन्तौ। एतस्मात् विश्पला यथापूर्वं चलितुं युध्दं कर्तुं च समर्था जाता ।

(१) एकवाक्येन उत्तरत । (२ तः १) **(१)**

१) कस्याः पादः भग्नः ?
२) सा कस्य ध्यानं कृतवती ?

(२) वाक्यं पुर्नलिखित्वा सत्यं वा असत्यं लिखत । **(१)**

'' श्वः मया युध्दं न करणीयम् एव '' इति निश्चित्य सा पादं पुनः प्राप्तुम् ऐच्छत।

(३) सन्धिविग्रहं कुरुत । **(१)**

तथापि - ..... + ... ।

(४) सूचनानुसारं कृतीः कुरुत । (४ तः २) **(२)**

१) वर्णविग्रहं कुरुत । - करणीयम् - ....

२) विशेषणं चिनुत। - लोहयुक्तं पादं

३) गद्यांशात् विरूध्दार्थकशब्दं चिनुत । असमर्थाः X ....

४) गद्यांशात् द्वे त्वान्त तथा ल्यबन्त अव्ययं चिनुत ।

प्र. २ (आ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

अनुशासनप्रियस्य वेलणकरमहोदयस्य सङ्गीतमपि प्रियः विषयः। सः व्हायोलिनवादने तथा तबलावादनेऽपि अतीव निपुणः। अतः एव सः 'गीतागीर्वाणम्' इति सङ्गीतविषयकं शास्त्रीयग्रन्थं संस्कृतेन रचितवान् । कथाः गीतानि, बालगीतानि, नृत्यनाट्यम् इति बहुविधाः रचना तेन कृताः तथापि नाट्यलेखनं तस्यं अभिमतः साहित्यप्रकारः । लेखनं, दिग्दर्शनं, नाट्यनिर्मितिः, व्यवस्थापनं सङ्गीतसंयोजनम् इति सर्वमेव कर्तुं सः समर्थः अतः ''सबकुछ श्रीभिः '' इति तस्य नाटकानां ख्यातिः आसीत् । धन्यः सः विद्वद्वरेण्यः येन वयं पिन्कोड्प्रणाल्या उपकृताः ।

(१) एकवाक्येन उत्तरत । (२ तः १) **(१)**

१) वेलणकरमहोदयः के वाद्ये वादयते स्म ?

२) वेलणकरमहोदयेन रचितः सङ्गीतविषयकः ग्रन्थः कः ?

(२) उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पूरयत । **(१)**

...... प्रियस्य वेलणकरमहोदयस्य सङ्गीतमपि प्रियः विषयः । (शासनं / अनुशासन)

(३) सन्धिविग्रहं कुरुत । **(१)**

सर्वमेव = ... + ...

(४) सूचनानुसारं कृतीः कुरुत । (३ तः २) **(२)**

१) शब्दस्य वर्णविग्रहं कुरुत । - बालगीतानि - ....

२) मेलनं कुरुत । -

सबकुछ श्रीभिः सङ्गीत	प्रियः विषयः नाटकानां ख्यातिः

३) गद्यांशातः षष्ठी विभक्ती रुपाणि लिखत ।

प्र. २ (इ) गद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत। **(३)**

सः कोलकतानगरे डाकतारविभागस्य निर्देशकरूपेण कार्यरतः आसीत् । तस्य कार्यकाले एकस्मिन् दिने कोऽपि दुःखितः केरल-प्रदेशीयः सैनिकः महोदयं मेलितुम् आगतः । सः तस्य पित्रोः स्वास्थ्यविषये किञ्चिदपि ज्ञातुम् असमर्थः ।

प्र. २ (ई) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत । (२ तः १) **(२)**

१) किं मिथ्या ? किं वास्तवम् ? इति पाठस्य तात्पर्यं माध्यम भाषया लिखत ।

२) वीरबलेन चौरः कथं गृहीतः ?

तृतीयः विभागः - पद्यम् (१०)

प्र. ३ (अ) पद्यांशान् पठित्वा कृतीः कुरुत ।

१) श्रोतुं कर्णौ, वक्तुमास्यं सुहास्यं।
घ्रातुं घ्राणं पादयुग्मं विहर्तुम् ।
द्रष्टुं नेत्रे हस्तयुग्मं च दातुं
ध्यातुं चित्तं येन सृष्टं स पातु ।।

२) दृष्टिपूतं न्यसेत् पादं वस्त्रपूतं पिबेत् जलम् ।
सत्यपूतां वदेत् वाणीं मनःपूतं समाचरेत् ।।

३) प्रत्यहं प्रत्यवेक्षेत नरश्चरितमात्मनः ।
किन्नु मे पशुभिस्तुल्यं किन्नु सत्पुरुषैरिति ।।

क) एकवाक्येन उत्तरत । (२ तः १) **(१)**

१) कीदृशीं वाणीं वदेत् ?
२) चरितं केन तुल्यम् अस्तु ?

ख) सूचनानुसारं कृती कुरुत। (२ तः १) **(१)**

१) सन्धिं कुरुत । -
अ) नरः + चरितम् - .... । आ) किम् + नु .... ।

२) समानार्थकशब्दानां युग्मं चिनुत ।

अ	आ
१) चरितम् २) पशुः ३) तुल्यः	मृगः समः वर्तनम्

ग) तालिकां पूरयत । **(२)**

किं दत्तम्	किं कर्तुम्	किमर्थम्
कर्णौ दत्तौ	....	श्रवणाय
.... दत्तम्	विहर्तुम्	विहाराय
आस्यं दत्तम्	वक्तुम्	....
नेत्रे दत्ते	....	दर्शनाय

प्र. ३ (आ) पद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत। (२ तः १) **(२)**

१) सुखार्थी चेत् त्यजेविद्यां विद्यार्थी चेत् त्यजेत्सुखम् ।
सुखार्थिनः कुतो विद्या कुतो विद्यार्थिनः सुखम् ।।

२) भुक्त्वा तृणानि शुष्काणि पीत्वा तोयं जलाशयात् ।
दुग्धं यच्छन्ति लोकेभ्यो धेनवो लोकमातरः ।।

प्र. ३ (इ) श्लोकं पूर्णं शुध्दं च लिखत । (२ तः १) **(२)**

१) अक्रोधेन जयेत् .... ।।

२) धनमलब्धं .... ।।

प्र. ३ (ई) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत । (२ तः १) **(२)**

१) 'स्थानभ्रष्टा न शोभन्ते' इति श्लोकस्य अर्थं लिखत।

२) 'गुणाः कुर्वन्ति दूतत्वं' इति श्लोकस्य अर्थं लिखत ।

चतुर्थः विभागः - व्याकरणम् (७)

प्र. ४ (अ) पृथक् कुरुत् । (६ तः ४) **(२)**

नाम	सर्वनाम	विशेषणम्	क्रियापदम्

मञ्जूषा - (तोयः, महाविदुषीः, सः, यच्छतु, खेलः, कृतवन्तः)

(आ) समासान् पृथक् कुरुत् । (६ तः ४) **(२)**

इतरेतरद्वन्द्वः	समाहारद्वन्द्वः

(तिलगुडम्, स्कन्दगणेशः, वृक्षलताः, यूकलिक्षम्, पत्रपुष्पाणि, मूषकमार्जारम्)

(इ) योग्यं विशेषणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (३ तः २) **(२)**

१) शत्रुसैनिकाः .... । (भीतं / भीताः)

२) विश्पला .... । (रणकुशला / रणकुशलाः)

३) अन्नं .... । (पौष्टिक / पौष्टिकम्)

(ई) योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत। (३ तः २) **(१)**

१) प्रतिक, त्वम् .... । (उतिष्ठति / उतिष्ठ)

२) बालकः पाठं पठति । (कर्मवाच्यम् / कर्तृवाच्यम्)

३) .... शरदः शतम् । (जीवेत् / जीवेतं)

पञ्चमः विभागः - लेखनकौशलम् । (४)

प्र. ५ (अ) अव्ययानां / धातूनाम् उपयोगं कृत्वा वाक्ये लिखत । (४ तः २) **(२)**

१) अलम् २) समीपे ३) नमः ४) गम्

प्र. ५ (आ) योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (३ तः २) **(२)**

१) पार्वती गणेशस्य .... । (मातृ / माता)

२) तस्मै .... नमः । (गुरवे / गुरुं)

३) महादेवः .... पतिः । (पशुनि / पशूनां)

❖❖❖❖❖